

Westholmist, koolist ja haridusest 1

Kõigis koolides, kus ma olen õppinud, olen saanud peaaegu ainult väga häid hindeid. Keskkooli lõpetasin kuldmedaliga, ülikooli kiitusega. See pole mõeldud kiitlemisena, vaid sissejuhatuseks jutule, mis tahab öelda, et ühiskond teeb päris kasuliku investeeringu, kui pöörab pisut tähelepanu mitte ainult kahelele (nii koolis kui elus), vaid ka viielistele.

Mulle ei meeldinud keskkoolis. Rutiin rusus. Küsiti — kes on vene kirjanduse kõige kaunim naine. Korobotška, vastasin mina. Pahandus tuli. Selgus, et oleks pidanud vastata — Tatjana. Aga kust mina seda võisin teada. Tänapäev pole keegi mulle näidanud ei Tatjana ega Korobotška fotot.

Õppisime, nii nagu mujalgi, Tammsaaret. Õppisime nii, et kinnitan teile — "Tõe ja õiguse" I köidet ei loe ma elus enam kunagi, samuti ka viiendat.

27 aastat pärast kooli lõppu võtsin uuesti kätte "Tõe ja õiguse" II, III ja IV köite ja avastasin nad uuesti. Tõesti hea. Nii raske on olnud ületada vastumeelsust Tammsaare suhtes, mida kohustusliku skeemi järgi õppima pidi.

Hea, et ei õpetatud Gailitit, Mälku, Kivikast, peaaegu üldse mitte Tuglast. Nende lugemine oli mõnu.

Unistus koolist

Ma käisin koolis ja unistasin. Minu onu oli õppinud Westholmi gümnaasiumis ja ema rääkis mõnikord sellest koolist.

Poistel sealt koolist olevat olnud head maneerid ja nad kandisid tumepunaseid mütsi. Koolis olevat olnud kõva kord ja sealt olevat saanud hea hariduse.

Ja nii ma unistasingi, et käin poeglaste elitaarkoolis, mis on kuulnud oma taseme poolest, koolis, millel on nimi, aga mitte number nagu väeosal.

Igal koolil võinuks olla oma müts ja, miks ka mitte, ühtne riietus. Oleksin tahtnud, et minu kool oleks olnud parim ja selle lõputunistus ihaldusväärne.

Mul oli unistamiseks palju aega. Õppisin viitele, see tähendab, et keegi ei tundnud minu vastu erilist huvi. Kogu õpetajate aeg ja leidlikkus oli suunatud mahajääjatele. Selles oli oma mõnus pool, näiteks käisin viimastes klassides kevadel päevitamas, kuna tundides tegeldi nagunii ainult järeleaitamisega.

Niipea, kui astusin ülikooli, sain aru, et selline mõtteviis on kahetsusväärne. Kui palju

Riigikogu liige

Siim Kallas

kasulikku aega oli kaotsi läinud!

Mõte koolist ei jätnud mind.

Innukalt lõin kaasa, kui alustati Jakob Westholmi Poeglaste Eragümnaasiumi ajaloo taastamist. Organiseerisime nime tagasi koolile, mis kandis kogu minu kooliaja jooksul 22. väeosa nime. Tekkis võimalus tutvuda lähemalt Jakob Westholmi ideelise pärandiga.

Jaan Kross on Westholmi kooli vaimse maailma meieni toonud ja teleseriaal "Wikmani poisid" seda suurepäraselt täiendanud ja illustreerinud.

See on midagi, mida täna väga vajame. Eitust hallusele, laialdasi teadmisi, väärikust, iseseisvat mõtlemist, kultuursust, ka konservatiivsust, klassikaliste väärtuste hindamist.

Kui Jakob Westholm elaks täna, ei lubaks ta tõenäoliselt teksapükstega koolis käia. Ma pole selle poolt, et nende pükstega koolis käimine ära keelata, aga võiks olla mõni kool, kus see nii on.

Kas täna on Eestis mõnda koolijuhti, kes suudaks sellise korralduse juurutada? Küsimus pole ju mehhaanilises keelamises, vaid veenvas otsuses. Kas on sellist koolijuhti, kes julgeks olla teistiti, isemoodi? Ka mitte olla veidrik, vaid vaimne alternatiiv?

Milline see kool oleks, millest unistada? Unistada endise õppija, nüüdse töötajaja ja lapsevanemana?

Kes vajab haritust?

Vanemad tahavad, et nende lapsed oleks haritud. See on vist küll üsna üldine soov.

Riik tahab, et tema kodanikud oleksid haritud. Siis toodavad nad rohkem rikkusi. Seegi on üsna üldine ettekujutus, et rahvas peab olema haritud.

Haritust peab vaatlema ka kui elustiili, kui harmoonia saavutamise vahendit. Ma arvan, et haritus pole mitte ainult vahend siledama metallitüki treimiseks või õhutõrjeraketi paremaks juhtimiseks, vaid ka eesmärk omaette.

On olemas selline eesti vanasõna — ela õppimise tarvis ja õpi elamise tarvis. Palju sügavmõttelisem, kui õppida, õppida, õppida.

Me võime käsitleda hariduse korraldamist lähtudes riigi huvidest, riigi primaarsusest, sellest, et riigil on haritud inimesi vaja. See on osaliselt kahtlemata õige.

Riigil on vaja, et tema kodanikud tunneksid seadusi, saaksid aru trahvikviitungitest ja liikluskäitumisest, oskaksid vaenlase pihta püssi lasta. See on tõesti tarvilik.

Aga edasi küsiks inimesed — mis imelik loom see riik ikka on, mis meile ülevalt alla vaatab? Kas tema huvid erinevad tema kodanike huvidest?

Kui lähtume riigi dominantsusest, siis tunnistame, et riik sunnib oma kodanikke õppima.

Põhihariduse (alghariduse) saamisel on see mõistetav ja aktsepteeritav, tegelikult nii ju käibki, et lapsed hakkavad koolis käima ja õppima, kuna vanemad nii korraldavad.

Aga kusagil tuleb piir ette. Sunniga kaugele ei jõua, isegi kui riik kehtestab igasugustele ametitele kutsekeelud ja haridustsensused, mida nii laialt praktiseeriti Nõukogude Liidus.

Kuidas tõsta haridustaset riigis?

Kas soodustada õpetajate (koolide) omaalgatust, lastevanemate ja õpilaste vaba valikut, mille tulemuseks on eriilmeliste koolide ja ka eliitkoolide teke?

Või sundida kõiki koole sisse viima kohustuslikku õppekava, mille nõuded on võimalikult kõrgeks aetud?

Kohustusliku standardi ühtlase kõrgeleajamise vastu toon ühe näite ja ühe mõttekäigu. Kunagi ei loe ma enam Lev Tolstoid ja veel paljusid teisi, kelle tundmine kuulus standardisse.

Standardiga taotleti häid eesmärke, tegelik õpetamine andis vastupidise tagajärje.

Või näiteks niisugune mõttekäik.

Oletame, et minust on saanud suur ülemus. Mulle meeldib teiste raamatute seas Kafka "Loss". Oletame, et need, kellest sõltub kohustuslike õppekavade kehtestamine, tahavad minu ees pageda ja nõuavad selle teose võtmist kohustusliku kirjanduse hulka.

Tagajärg on jube nii õpetajatele, õpilastele kui ka Kafkale.

16. aug. 1998